

мадян. Ці соціальні функції держави дістали узагальнення в різних трактуваннях режимів суспільного добробуту, що були запропоновані науковцями та практично реалізовані протягом ХХ ст. Проте саме концепція декомодифікації, що була пов'язана зі зростанням ролі інституційного надання суспільних благ і послуг, пізніше призвела до критики економічної та моральної ідеології держави загального добробуту. В сучасній науковій літературі все більш поширеними стають думки, що в умовах глобалізації соціальна держава повинна вживати заходів з деякого скорочення соціальних програм. Проводяться паралелі між зниженням темпів економічного зростання в країнах Європи та високими соціальними видатками, натомість пропагується гуманізація трудового життя, розширення активної політики зайнятості, стимулювання підприємництва, забезпечення рівних умов конкуренції. Новітні соціальні виклики, що пов'язані з процесами економічної глобалізації, кризою мультикультуралізму та міграційними процесами, зумовлюють необхідність реформування традиційних підходів до обґрунтування соціальної ролі держави та трансформування класичних моделей загального добробуту.

Література

1. Cochrane and Clarke. Comparing Welfare States: Britain in International Context, London: Sage, (1993).
2. Briggs A. The Welfare State in historical perspective. In: Pierson C. & Castles F. (2006). The welfare state reader. Cambridge: Polity Press, 1961.
3. Esping-Andersen G. The three worlds of welfare capitalism / G. Esping-Andersen. – Cambridge : Polity Press, 1990.
4. Braun H., Niehaus M. Sozialstaat Bundesrepublik Deutschland auf dem Weg nach Europa / H. Braun, M. Niehaus. – Campus Verlag. Frankfurt/Main, New York. 1990.
5. Garcia Herrera M. El fin Estado Social. In: Sistema, 1994, #118/199, Madrid, 1994.
6. Marshall T.H. Class, Citizenship and Social Development, Garden City, NY. – 1964. – P. 11.
7. Wilensky H. Industrial Society and Social Welfare, Russell Sage. – 1958.
8. Titmuss R. The Gift Relationship: From Human Blood to Social Policy. Reprinted by the New Press in 1997, John Ashton & Ann Oakley, LSE Books. – 1970.
9. Ferrera M. The Southern model of welfare in Social Europe, in Journal of European Social Policy. Vol. 1, No. 6. – 1996. – Pp. 17–37.
10. Arts W. Three worlds of welfare capitalism or more? In: Journal of European Social Policy, Vol. 12, No. 3. – 2002. – Pp. 137–158.
11. Lindert P. (2005). Growing Public: Is the Welfare State Mortal or Exportable? University of California Press. – 2005. – 47 p.
12. Manning N. (2004). Diversity and Change in Pre-Accession Central and Eastern Europe since 1989. In: Journal of European Social Policy. – № 14 (3). – (2004). – Pp. 211–232.
13. Aidukaite J. The Emergence of the Post-Socialist Welfare States – The Case of the Baltic States: Estonia, Latvia and Lithuania. PhD diss., Stockholm University. – 2004.
14. Langan M. Gender and welfare. Towards a comparative framework / M. Langan, I. Ostner // Graham Room Towards a European Welfare State? Bristol: School for Advanced Urban Studies, University of Bristol. – 1991. – P. 127–150.
15. Lewis J. Gender and the Development of Welfare Regimes. In: Journal of European Social Policy. – № 3. – 1992. – Pp. 159–173.
16. Bonoli A. Classifying Welfare States: a Two-dimension Approach. In: Journal of Social Policy. – № 26. – 1997. – Pp. 351–372.
17. Cerami A. Social Policy in Central and Eastern Europe. The Emerge of a New European Model of Solidarity. Erfurt: Erfurt University. – 2005.
18. Halvorsen K. Legitimacy of Welfare States in Transitions from Homogeneity to Multiculturalism: A Matter of Trust? In Social Justice, Legitimacy and the Welfare State, eds. Steffen Mau and Benjamin Veghte 239–259. Aldershot, U.K.: Ashgate. – 2007.

УДК 338(477)

М. В. ДИХА, Ю. О. ІЛЬНИЦЬКА
Хмельницький національний університет

ЯКІСТЬ – ІНДИКАТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У статті обґрунтовано необхідність підвищення якості продукції як передумови досягнення її конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках та переходу країни на вищий щабель соціально-економічного розвитку.

In the article grounded a necessity of upgrading products as pre-conditions of achievement of its competitiveness on internal and external markets and transition of country is on the higher stage of socio-economic development.

Ключові слова: якість, конкурентоспроможність, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку України як незалежної держави, її ефективне входження до міжнародного економічного співтовариства можливе лише за умови забезпечення постачання на світовий ринок продукції, товарів і послуг конкурентоспроможного рівня. Успіх окремих підприємств та галузей економіки на зовнішньому і внутрішньому ринках повністю залежить від того, наскільки їх продукція, послуги відповідають стандартам якості. Тому проблема забезпечення і підвищення якості продукції актуальна для всіх суб'єктів господарювання. Від її вирішення залежить успіх і ефективність національної економіки.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед дослідників проблем управління якістю, підвищення якості продукції необхідно відзначити: Азамат І.М., Амірова Ю.Д., Вакуленко А.В., Демінга У.Е. (США), Джурана Д.М. (США), Ісікаву К. (Японія), Леонова І.Г., Ніксона Ф. (Великобританія), Фейгенбаума А.К., Шаповал М.І. та ін.

Метою статті є розвиток наукової думки щодо підвищення якості продукції як передумови досягнення її конкурентоспроможності на внутрішніх і зовнішніх ринках та переходу країни на вищий щабель соціально-економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Під якістю розуміється ступінь відповідності сукупності властивостей продукту вимогам, що пред'являються даному продукту його призначенням. Якість продукції визначається всією сукупністю її властивостей, а не однією якоюсь властивістю. Вона пов'язана із споживною вартістю товару, але ці поняття не тотожні. Споживна вартість характеризує задоволення певної потреби споживачів, корисність речі, а якість – міру задоволення цієї потреби, яка виявляється у споживанні.

Рівень якості продукції є найважливішою характеристикою рівня виробництва на підприємстві, рівня розвитку галузей і народного господарства в цілому. Узагальнюючими показниками якості продукції виступають техніко-економічні показники, що виражають зведену характеристику співвідношення сукупних витрат на проектування, виробництво і експлуатацію продукції до сумарного випуску продукції. Чим менше припадає сукупних витрат на одиницю випущеної продукції, тим вище її якість.

Згідно з ДСТУ ISO 9000, якість – це ступінь, для якої сукупність власних характеристик продукції чи послуг задовольняє сформульовані потреби або очікування, що можуть бути загальнозрозумілими або обов'язковими. Відповідно до стандарту ISO 8402, вимоги до якості – це відображення певних потреб або їх переведення в набір кількісно чи якісно визначених вимог до характеристик об'єкта, щоб надати можливість їх реалізації та перевірки. Із цих визначень якості випливає, що основним суб'єктом, який визначає якість, є споживач. З іншої сторони, його оцінка якості ґрунтується на поінформованості щодо характеристик продукції та їх підтвердженні випробуваннями, можливості об'єктивного співставлення з іншою аналогічною продукцією. В той же час, вимоги до якості залежать від рівня соціально-економічного розвитку суспільства, характеристик ринків, на яких реалізується продукція, потреб конкретних споживачів.

В країнах з ринковою економікою підвищення якості продукції, насамперед, ототожнюють з розвитком підприємства і галузі в цілому, збільшенням прибутку підприємства. Тому, пошук шляхів підвищення якості та конкурентоспроможності продукції (послуг) для сучасних підприємств є найбільш актуальним питанням.

Необхідність підвищення якості продукції в сучасних умовах диктується такими обставинами, як:

- потреби науково-технічного прогресу;
- зміна споживчих запитів населення (при кількісному насиченні ринку зростають вимоги до якісних характеристик товарів);
- розвиток зовнішньої торгівлі (вихід і опанування зовнішнього ринку можливі лише за умови виробництва високоякісної конкурентоспроможної продукції) і ін..

Недостатній рівень якості може обумовлювати негативні економічні, соціальні та екологічні наслідки.

Економічні наслідки полягають у втратах матеріальних і трудових ресурсів, затрачених на виготовлення, транспортування і збереження недоброякісної продукції; додаткові витрати на ремонт техніки; втрати у виробничій інфраструктурі (дороги, сховища, комунікації) тощо.

Соціальні наслідки проявляються у зниженні темпів зростання добробуту населення, падінні престижу вітчизняних товарів, зменшенні прибутків підприємств тощо.

Екологічні наслідки – це додаткові втрати на очищення земельних ресурсів, водного і повітряного басейнів, на оздоровлення населення, втрати продуктивності сільськогосподарського виробництва через складну екологічну ситуацію.

На якість продукції впливає значна кількість факторів, які діють як самостійно, так і в взаємозв'язку між собою, як на окремих етапах життєвого циклу продукції, так і на кількох. В забезпеченні якості значну роль відіграє людина з її професійною підготовкою, фізіологічними і емоціональними особливостями. Також важливим чинником забезпечення належної якості продукції є створення в організації такого мікроклімату, де кожному працівнику буде комфортно не тільки фізично, а й морально. Поєднання морального і матеріального стимулювання посилює ініціативу кожного працівника і робить його роботу більш ефективною.

Аналізуючи вплив якості і культури праці працівників на якість продукції зазначимо, що більш глибокий аналіз цього питання показує, що працівники можуть нести відповідальність за якість тільки в тому випадку, якщо керівництво забезпечило:

- всебічне навчання щодо забезпечення відповідної якості, зокрема, операторів обладнання;
- працівників детальними інструкціями щодо роботи;
- засобами для перевірки або оцінювання результатів дій цих робітників;
- засобами для регулювання обладнання або процесу у випадку, якщо результат є незадовільним.

Тому компаніям необхідно вивчити слабкі місця своїх систем управління. Вважаємо помилковим твердження, що якість може бути покращена за допомогою такого механізму управління якістю як контроль. Суворий контроль може привести тільки до відокремлення якісних виробів від неякісних. Перевірка сама по собі не може поліпшити якість виготовленої продукції. Більш того, результати досліджень свідчать, що від 60–70% всіх дефектів, виявлених на виробництві, прямо або посередньо відносяться до помилок, допущених на таких ділянках, як проектування, технологічна підготовка виробництва і закупівля матеріалів, а майже всі перевірки і дії з управління якістю все-таки спрямовані на виробничу ділянку. Щоб бути ефективним, цей процес повинен охоплювати операції всіх відділів, включаючи ті, які займаються маркетингом, проектно-конструкторськими розробками, технологією, виробництвом, пакуванням, диспетчеризацією і транспортуванням.

Фактично, управління якістю повинно охоплювати діапазон від постачальників вихідного матеріалу до замовників. Важливо зрозуміти вимоги споживачів і мати тісний зворотний зв'язок, який дає інформацію про їхнє сприйняття виробів, які вони отримують.

Вироби залишаються технічно прогресивними, зручними, красивими, модними до тих пір, доки їм на зміну не прийдуть нові, ще більш досконалі, що обумовлено науково-технічним прогресом в науці і техніці. Але на кожному часовому етапі якість продукції повинна бути оптимальною, тобто такою, що максимально задовольняє потреби споживачів при відносно мінімальних затратах на її досягнення. З розвитком науково-технічного прогресу проблема якості не спрощується, а навпаки стає складнішою. Повинен бути комплексний, системний підхід, реалізація якого можлива лише в рамках системи управління якістю. Відомий американський спеціаліст Едвард Демінг ще в 1950 р. писав, що на 85 % вирішення проблеми якості залежить не від людей, а від системи управління якістю.

Також варто зазначити, що певна кількість продукції кращої якості здатна повніше задовольнити суспільні потреби, ніж така ж або навіть більша кількість гіршого гатунку. Це означає, що підвищення якості продукції у кінцевому підсумку еквівалентне збільшенню її виробництва з меншими загальними витратами суспільної праці. Йдеться про різноспрямований вплив підвищення якості продукції не лише на виробництво, його ефективність, але й на імідж підприємства, країни в цілому.

Покращення якості продукції є специфічною формою прояву закону економії робочого часу. Практика господарювання свідчить, що загальна сума витрат на виготовлення і використання продукції більш високого гатунку, навіть, якщо досягнення останнього зв'язане з додатковими витратами у виробництві, істотно скорочується.

Підвищення якості, насамперед, знярядь праці, справляє не абиякий вплив на прискорення темпів певних напрямів науково-технічного прогресу. Зокрема, підвищення надійності машин, устаткування, приладів та інших технічних пристроїв забезпечує розширення масштабів розвитку комплексної механізації та автоматизації виробничих процесів, гнучких автоматизованих виробництв.

“Більш висока якість обходиться дорожче”, – це найпоширеніша думка щодо якості. Але новий погляд на механізми створення якості і процеси виробництва показав, що висока якість не завжди коштує дорожче. Важливо зрозуміти, як створюється якість виробу при сучасному масовому виробництві. На основі потреб ринку якість спочатку визначається на папері у вигляді проекту. Потім все це втілюється в реальний виріб за допомогою відповідних виробничих процесів. Вкладання більших коштів в наукові дослідження і дослідні розробки може дати в результаті помітне підвищення якості виробу. Це широко продемонстровано в Японії і на Заході на всьому діапазоні промислових товарів масового виробництва: комп'ютери, побутова електроніка і побутові прилади. За останні десятиліття якість цих виробів помітно поліпшилась, а вартість знизилась.

Зрештою, високоякісна продукція повніше і дешевше задовольняє різноманітний попит населення на споживчі товари. Лише постійний і зростаючий випуск конкурентоспроможної продукції (за технічним рівнем, дизайном, продажною ціною, експлуатаційними витратами) є необхідною умовою виходу того чи іншого підприємства на світовий ринок, формування сталого іміджу продуцента як економічно надійного партнера на ньому, розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення стабільного прибутку і стійкого фінансового становища.

Незамінним засобом забезпечення якості продукції, робіт, процесів і послуг є стандартизація. Розвиток стандартизації нерозривно зв'язаний з удосконаленням управління якістю виробництва, зокрема, впровадження систем управління якістю, систем екологічного управління та інтегрованих систем управління.

Вплив стандартизації на підвищення конкурентоспроможності та якості продукції реалізується в основному через комплексну розробку стандартів на сировину, матеріали, напівфабрикати, комплектувальні вироби, оснащення, проектування і готову продукцію; встановлення в стандартах технологічних вимог до найважливіших процесів і показників якості, а також єдиних методів випробувань і засобів контролю та оцінки відповідності.

Стандарти полегшують вибір оптимального розмірного ряду та вибір найкращих зразків, забезпечують організацію спеціалізованих виробництв, зменшують затрати на проектування і виробництво та скорочують строки впровадження продукції у виробництво.

Очевидно, наявність стандартів істотно полегшує та спрямовує діяльність виробника продукції щодо забезпечення її ринкової відповідності за критеріями конкурентоспроможності та якості.

Одночасно доречно наголосити на необхідності створення нової системи стандартизації, адекватної економічним змінам, що відбуваються в Україні, яка повинна гармонізувати з вимогами міжнародних та національних систем стандартизації.

Удосконалення національної системи стандартизації – передумова для підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції та створення підприємствами систем забезпечення якості. Важливе також визнання таких систем вітчизняним споживачем.

Переміщення ваги в боротьбі за конкурентоспроможність та якість із загальнодержавного рівня на рівень безпосередніх виробників робить необхідним зміцнення системи стандартизації саме на підприємствах. Зростання ролі стандартизації для підприємств диктується двома основними причинами.

Перша з них – за умови господарської самостійності підприємств створюються об'єктивні передумови до неузгодженості діяльності підприємств, суміжних щодо видів виробленої продукції стосовно параметрів створюваної продукції, методів контролю її якості тощо. Усе це виявляється під час виробництва і споживання продукції, впливає на попит і відповідно на збут продукції і, у кінцевому рахунку, на економічний стан виробників.

Друга – раціональне застосування стандартизації під час проектування та виробництва продукції дозволяє суттєво знизити витрати на продукцію та підвищити доходи підприємств.

Отже, стандартизація – незамінний засіб забезпечення сумісності, взаємозамінності, уніфікації, типізації, надійності техніки й інформаційних мереж, норм безпеки й екологічних вимог, єдності характеристик і властивостей, якості продукції, робіт, процесів і послуг.

Проголошений курс України на євроінтеграцію вимагає прийняття нею міжнародних та європейських стандартів. Це дозволяє зорієнтуватись у вимогах глобальних і регіональних ринків та визначити рівень характеристик продукції й послуг, прийнятний для цих ринків. Відповідність міжнародному стандарту – це перепустка, умови доступу на глобальний ринок і потенційна конкурентоспроможність, реальність якої буде встановлена тільки після позиціонування продукції на ринку та її оцінювання споживачем за критеріями тріади: якість – ціна (вартість) – час.

Висновки. Успіх і ефективність національної економіки, а також розвиток міжнародної торгівлі неможливі без забезпечення належного рівня якості продукції, робіт, послуг. Удосконалення національної системи стандартизації України має бути спрямоване на підвищення якості вітчизняної продукції та досягнення її конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках і забезпечення на цій основі стійкого розвитку економіки країни й інтеграції її у світовий економічний простір.

Література

1. Вакуленко А. В. Управління якістю : навч.-метод. посібник / А. В. Вакуленко. – К. : КНЕУ, 2004. – 167 с.
2. Диха М. В. Глобальна конкурентоспроможність та інвестиційна привабливість України: стратегії реалізації : монографія / М. В. Диха. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 207 с.
3. Коротков Б. Система сертифікації “Спеціальний реєстр” / Б. Коротков, О. Шарапов, І. Царик // Стандартизація, сертифікація, якість. – 2005. – № 2. – С. 23–25.
4. Шаповал М. І. Менеджмент якості : навч. посібник / М. І. Шаповал. – К., 2007. – 471 с.
5. Thomas S. Foster Jr. Management Quality An Integrative approach. New Jersey. Prentice Hall. 2001. – P. 476.

УДК 330.5

А. А. ВДОВІЧЕН

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

АНАЛІЗ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПРОПОРЦІЙ, СТРУКТУРНИХ ЗМІН ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

У цій статті наголошується на тому, що вихід економіки України з кризи вимагає здійснення масштабних структурних реформ із ліквідації структурних диспропорцій, що призвели до деіндустріалізації промисловості України. Головним підсумком виходу з кризи має стати стабільне економічне зростання, що базується на розширенні інвестиційного та внутрішнього споживчого попиту, зміцненні конкурентоспроможності української економіки, підвищенні ефективності використання виробничих ресурсів і науково-технологічного потенціалу.

In this article research it is marked on that the exit of economy of Ukraine from a crisis requires realization of scale structural reforms from liquidation of structural disproportions that resulted in deindustrialization of industry of Ukraine. By the main result of exit the stable economy growing that will be based on extended investment and internal consumer demand must become from a crisis, fortified to the competitiveness of the Ukrainian economy, increase of efficiency of the use of productive resources and scientifically-technological potential.

Ключові слова: макроекономічні пропорції, диспропорційність, ВВП, ВДВ, конкурентоспроможність.

Вступ. Дослідження структурних процесів у національній економіці та структурної політики держави, яка забезпечує їхню зміну, цілком закономірно були у центрі уваги вітчизняної економічної думки. Проте до-